

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Albert Winsemius: De Nederlander achter de BV Singapore
Stoelinga, F.

Citation

Stoelinga, F. (2020, November 19). *Albert Winsemius: De Nederlander achter de BV Singapore*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/138392>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/138392>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/138392> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Stoelinga, F.

Title: Albert Winsemius: De Nederlander achter de BV Singapore

Issue Date: 2020-11-19

Inleiding

Na de Tweede Wereldoorlog hebben Aziatische landen, net als de meeste Europese landen, de tijd gehad om hun wonden te likken en hun economieën weer op gang te brengen. De aanpak van deze economische heroriëntatie is per land verschillend en leidt tot een variëteit aan resultaten. Het succes van acht Aziatische landen geeft de Wereldbank in 1993 aanleiding om over ‘wonderen’ te schrijven.⁵ In het bijzonder roemt dit rapport de ontwikkelingen van een vijftal landen: Japan en de ‘vier tijgers’ Hong Kong, de Republiek Korea, Singapore en Taiwan, die succesvol hun schouders zetten onder economie en industrialisatie. Vrij snel na deze publicatie wordt de bank gecorrigeerd: wonderen bestaan nu eenmaal niet.⁶

Aan het eind gekomen van zijn bijna 25-jarige begeleiding van Singapore oppert ook Albert Winsemius dat er nooit een wonder heeft plaats gevonden, maar wel dat Singapore’s succes zelfs zijn eigen verwachtingen heeft overtroffen:

I don’t believe in a Singapore miracle. There was never a Singapore miracle. It was simply hard-headed policy. Analysis ... When you diagnose and find out what you have to do, sometimes you have to face up [to a problem] and go after it without compromise ... There may be a miracle in the political field ... Because governments who dare to face a situation, analyse it and take measures without compromise are rather scarce in this world ... If it happened in other countries it might be a miracle. But what happened in Singapore was not a miracle. It was policy.⁷

Maar als de twee hieronder genoemde programmapunten uit Singapore’s industrialisatienota uit 1961 wel beide succesvol worden, dan zal ook Winsemius in termen van een miraculeuze gebeurtenis spreken:

The question as to what would happen if both programmes – the 10-year industrial programme and the crash programme – were successful is an academic one at present. Such a possibility is not excluded, but it would be almost a miracle. And even if this miracle occurs, the underemployment will still be considerable.⁸

Het genoemde crashprogramma is een door Winsemius in 1960 aangelegd ‘industrieel noodverband’ dat binnen de werkloosheid in Singapore in twee tot drie jaar snel 20.000 mensen aan het werk moet zetten.

⁵ *The World Bank Group Archives*, The East Asian Miracle: Economic Growth and Public Policy, The World Bank (Washington DC 1993) 2-24; <http://documents.worldbank.org/curated/en/975081468244550798/pdf/multi-page.pdf>, geraadpleegd 16-05-2015.

⁶ D. Rodrik, ‘King Kong meets Godzilla: The World Bank and the East Asian Miracle’ in: A. Fishlow e.a. (red.), *Miracle or Design? Lessons from the East Asian Experience* (New York 1994) 13-53.

⁷ *The Straits Times*, 10-03-1984.

⁸ *United Nations Archives*, A Proposed Industrialization Programme for the State of Singapore, United Nations Commissioner for Technical Assistance, Department of Economic and Social Affairs (New York 1963) 11.

Na een bijna acht maanden durende begeleiding van de *United Nations Industrial Survey Mission* in Singapore wordt Winsemius door de regering van dit land tot *Economic Advisor* benoemd. Drieëntwintig jaar lang, van oktober 1960 tot eind 1983, vervult hij een opmerkelijke en belangrijke rol in de formulering van Singapore's strategie, een strategie die zo succesvol is dat binnen één generatie de stadstaat overgaat *From Third World to First*, zoals Singapore's premier Lee Kuan Yew zijn memoires betitelt.⁹ Singapore heeft in 1960 al wel een gunstige havenpositie en een van oudsher rijk ontwikkelde handel, maar het is op dat moment nog afhankelijk van een op overheersing gebaseerde economie, van de daar gestationeerde Britse krijgsmachtonderdelen en van wat kleinere industriële ontwikkelingen.

In cijfers betekent dit dat de handel vier keer de grootte heeft van het 1960 Bruto Nationaal Product (BNP), dat het Britse garnizoen circa 25% van de omvang van Singapore's economie voor zijn rekening neemt en bovengenoemde “wat kleinere industriële ontwikkelingen” ongeveer 12% van Singapore's 1960 Bruto Binnenlands Product (BBP) uitmaken.¹⁰ Met andere woorden: in relatie tot andere Aziatische landen is Singapore op dat moment al redelijk ontwikkeld, ondanks dat het nauwelijks eigen bodemschatten kent. Bijna alles moet geïmporteerd worden: olie, cement, stenen, voedsel, tot en met het drinkwater aan toe; in 1965 komt 80% van Singapore's watervoorziening uit reservoirs in het naastgelegen Maleise sultanaat Johore.¹¹

Het hiernaast geprojecteerde eilandje Singapore, onder de vingertip van het schiereiland Maleisië, heeft een landoppervlak van slechts 722 km² en wordt in 2019 bewoond door 5.7 miljoen mensen.¹²

⁹ Lee Kuan Yew, *From Third World to First: The Singapore Story, 1965-2000* (Singapore 2000).

¹⁰ Teck-Wong Soon en C. Suan Tan, *The Lessons of East Asia: Singapore Public Policy and Economic Development*, The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank (Washington DC 1993) 2; S.Y. Lee, 'Some Basic Problems of Industrialization in Singapore', *The Journal of Developing Areas*, 7, January 1973, 185-216, aldaar 189; Singapore, Department of Statistics, *1961 Yearbook of Statistics*; Stephen W.K. Chiu, K.C. Ho en Tai-lok Lui, *City-States in the Global Economy: Industrial Restructuring in Hong Kong and Singapore* (Oxford 1997) 34-35.

¹¹ *Annual Report 1965, Singapore Water Department*, Singapore Ministry of the Environment and Water Resources.

¹² Kaart deel van Zuidoost-Azië; https://www.aicaglobal.com/global_members/singapore.php.

722 km² is iets meer dan anderhalf keer de grootte van het Nederlandse eiland Texel, dat 463 km² meet en eind 2019 exact 13.547 inwoners telt.¹³ Tussen oktober 1960 en december 1984, de periode dat Winsemius de stadstaat Singapore adviseert, vermenigvuldigt het BBP per capita zich zeventien keer, van US\$428 naar US\$7.228, het hoogste gemiddelde BBP-groeipercentage ter wereld.¹⁴ Singapore wordt vanaf de komst van Winsemius een spectaculair succesverhaal, een metafoor voor wereldklasse, een van de meest succesvolle, innovatieve en internationaal georiënteerde economieën ter wereld.

~

Ook na het beëindigen van Winsemius' adviseurschap eind 1983 blijft de groei van Singapore stormachtig en onstuitbaar, de metropool groeit binnen enkele decennia uit tot het meest welvarende land van Zuidoost-Azië en een van de rijkste en meest geavanceerde landen ter wereld. Eind 2019 is het gemiddelde BBP per hoofd van de bevolking US\$65.233, dat is 54% hoger dan het US\$42.300 BBP van Singapore's voormalige overheerser Groot-Brittannië. Nederland heeft in 2019 een BBP per capita van US\$52.448.¹⁵ Singapore's reeds genoemde "wat kleinere industriële ontwikkelingen" zijn aan het einde van Winsemius' assistentie van de oorspronkelijke 12% naar bijna 30% van het BBP uitgegroeid.¹⁶ Een belangrijk Winsemius-gegeven is het bereiken van volledige werkgelegenheid begin jaren zeventig van de vorige eeuw, geheel conform zijn eigen voorspelling.

Singapore is een kapitalistische grootmacht met een haven die behoort tot de drie grootste havens ter wereld, met een prima functionerende infrastructuur en met moderne logistieke diensten. Een Zuidoost-Aziatisch eiland met uitmuntend onderwijs en een zich snel ontwikkelende wetenschap. Met een voor westerse en Aziatische begrippen zeer moderne gezondheidszorg die een groeiende levensduur tot gevolg heeft. Dat betekent dat de bevolking van Singapore in 2018 gemiddeld 83 jaar oud wordt, terwijl in 1960 de gemiddelde leeftijd nog 66 jaar is. Dat tussen 1960 en 2018 de kindersterfte onder de leeftijd van vijf jaar daalt van 35 per duizend naar 3 per duizend levend geboren. Dat, voor wat betreft het voltooien van de lagere schoolopleiding, de kinderen van Singapore eind jaren zestig al een bijna 100% score

¹³ Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

¹⁴ 1960: Wereldbank, GDP per capita (current US\$); 1984: World Development Report 1987.

¹⁵ Wereldbank; <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=SG>, etc. geraadpleegd 06-10-2020.

¹⁶ Singapore, Department of Statistics, *Report on the Census of Industrial Production*, verschillende jaargangen; Chiu, *City-States in the Global Economy*, 34-35; Lee, 'Some Basic Problems of Industrialization in Singapore', 189; Lim Chong Yah e.a., *Economic Structure and Organization* (Singapore 1973) 28.

behalen, terwijl de participatie aan het vervolgonderwijs tussen 1960 en 1983 zich ruimschoots verdrievoudigt.¹⁷

In 2019 staat Singapore's open economie in de *Corruption Perceptions Index* van 180 landen op een gedeelde vierde plaats, samen met Zwitserland, na Nieuw Zeeland, Denemarken en Finland. Nederland staat op de achtste, de Verenigde Staten op de 23^e en China op de 80ste plaats.¹⁸ Singapore geldt als een van de vijf meest concurrerende economieën ter wereld, een baken van stabiliteit met een goed bestuur en gewild bij investeerders. Zelfs na 2007, als de jaren van financiële malaise de wereldeconomie de wacht aanzeggen, groeit Singapore's BBP jaarlijks gemiddeld nog met 3,6%, Nederlands BBP daalt in dezelfde periode met 1,3% per jaar.¹⁹

De Zuid-Afrikaanse analist en auteur Greg Mills schrijft in 2016 over Singapore in termen van:

It is the epitome of globalisation, possessing the world's second busiest container port handling more than 34 million containers annually, a ship arriving or leaving every 2-3 minutes, while Changi Airport is consistently ranked as the world's best airport, handling 150,000 passengers daily and 6,700 flights weekly. This is more than logistics. Today Singapore is home to 121 foreign banks and 7,000 multinational companies, two-thirds of which have their Asian headquarters on the island.²⁰

Singapore is synoniem voor welvaart. Zijn dynamiek die de oorspronkelijke koloniale context volledig overvleugeld heeft, vormt een inspiratiebron voor veel Aziatische landen en wordt als voorbeeld gesteld voor talloze regio's in de wereld. De journalist Peter de Waard geeft een aantal voorbeelden van steden als mogelijke *follow-up* van 'model' Singapore:

Wie wil er graag 'Singapore' worden? Bijvoorbeeld Barcelona als het Singapore van Europa, Rwanda als het Singapore van Afrika, Panama van Latijns-Amerika, Estland van Oost-Europa, Londen van het Westen, en Gaza in de Gazastrook tot het Singapore van het Midden-Oosten.²¹

~

In Nederland is er verrassend weinig geschreven over de invloed van Winsemius in dit Zuidoost-Aziatische land, alhoewel wetenschappers die ontwikkelingslanden bestuderen zich enigszins bewust zijn van Winsemius' plaats in Singapore. Albert Winsemius is in Nederland

¹⁷ Wereldbank; Singapore, Department of Statistics, *2015 Yearbook of Statistics*; Albert Winsemius, *The Dynamics of a Developing Nation: Singapore*. Speech to the General Electric International Personnel Council Meeting in Singapore (Singapore 1984).

¹⁸ Transparency International 2019; <https://www.transparency.org/cpi2019>, geraadpleegd 27-01-2020.

¹⁹ Wereldbank.

²⁰ Greg Mills, 'Up the Creek with a Paddle: Building Modern Singapore', *The Brenthurst Foundation: A Research Contribution to The Future of African Cities*, Discussion Paper 3/2016 (Johannesburg 2016) 5.

²¹ Peter de Waard, *De Volkskrant*, 30-09-2014, 'De kwestie'.

het meest bekend vanwege zijn benoeming in maart 1949 tot directeur-generaal voor de Industrialisatie van het Ministerie van Economische Zaken onder de toenmalige minister Van den Brink. Onder de bevolking van Singapore heeft Winsemius enige, zij het een vrij beperkte en eenzijdige naamsbekendheid. Dit proefschrift gaat deze twee Winsemius' pakketten samenvoegen; dan blijkt dat Nederland en Singapore aan elkaar gewaagd zijn, veel meer dan verwacht. Winsemius draagt hiervoor grote verantwoording.

Dit samenvoegen van twee geschiedenissen impliceert dat het essentieel is om zoveel mogelijk Winsemius' aard en karakter te achterhalen, waardoor inzicht ontstaat in datgene wat hij gedurende zijn levensloop heeft ervaren en wat mogelijkerwijze consequenties voor Singapore heeft gehad: *to understand the present, one has to know the past*. Dit onderzoek wijst dan uit dat Albert Winsemius' geschiedenis wel links en rechts gearchiveerd staat, maar op meerdere fronten nauwelijks ter beschikking komt; als men naar feiten zoekt, stuit men regelmatig op een dichte deur of op een moeilijk doordringbare laag.

Over zijn professionele leven in Nederland, buiten nieuwsgaring over de periode van de Marshallhulp om, is publiekelijk weinig bekend. De kennis over Winsemius' levensloop tijdens en na de Tweede Wereldoorlog, noch over het tijdperk 1953-1960 als hij betrokken is bij de productie van munitie en wapens, is schaars. Zijn werkgever in de wapenindustrie, het Spaans-Zwitserse Hispano-Suiza, is intussen in veel mootjes opgedeeld, gefuseerd of niet meer bestaand. De huidige directies geven 'niet thuis' of verklaren dat Winsemius' relaas over deze zesjarige werkkring niet traceerbaar noch toegankelijk is. Toch zijn beide genoemde periodes van evident belang, zowel voor de persoonlijke ontwikkeling van Winsemius als voor de ontplooiing van Singapore.

Het is bovendien niet gelukt om enig stuk uit Winsemius' privé-archief in te zien. In zijn 1993 interview is herhaaldelijk sprake van een systematische administratie waar Winsemius zijn stukken bewaart.²² Onderdelen van dit archief, zoals het dossier waar hij, gedurende de tijd dat Singapore een deel van de Federatie van Maleisië is, de krantenknipsels in bewaard heeft. Noch de file *Next Return to Singapore*, noch Lee Kuan Yew's brieven die met 'Harry' ondertekend zijn, komen ondanks auteurs verzoeken ter beschikking.²³ De familie toont terughoudendheid, omdat men liever ziet dat dit Winsemius' onderzoek slechts gerelateerd wordt aan zijn succesverhaal in Singapore.²⁴ In dit verband blijft een door zoon

²² Geluidsopname van een verdiepend interview met de 83-jarige Albert Winsemius, in 1993 in Wassenaar opgenomen door de historici Leo Douw en Sikko Visscher, Universiteit van Amsterdam.

²³ Ibidem; *National Archives of Singapore, Oral History Centre*, Dr. Albert Winsemius Summary Transcript 1982 en gesprek auteur met dochter van Albert Winsemius Ankie.

²⁴ Suggestie van Pieter Winsemius. Ontmoeting met auteur in Singapore, 31 maart 2015.

Pieter Winsemius in beperkte oplage binnen de familie gedistribueerd verhaal over zijn vader Albert een lonkend archiefstuk.²⁵ Ook verzoeken van de promotoren van deze dissertatie aan Pieter Winsemius om het bestuderen van de archieven in Singapore te faciliteren worden niet gehonoreerd. Twee familieleden (een dochter van Albert Winsemius en haar zoon) hebben wel in persoon medewerking aan dit onderzoek verleend.²⁶ Overigens heeft Albert Winsemius, vanaf 1946, in terminologie van 2020, een ‘Trumpiaanse’ verhouding tot de publieke media gecreëerd, waarover later meer.²⁷

~

In Singapore bestaat een ruimere bekendheid en waardering voor Winsemius’ rol in de transformatie van dit land. Hij is de bekendste van een overdaad aan internationale deskundigen die na de Tweede Wereldoorlog de regeringen van Singapore geadviseerd hebben. Echter ook in Singapore zijn veel archiefdeuren dicht gebleven.

Al in 2010, tijdens auteurs studieperiode aan de *National University of Singapore* (NUS) en vanaf 2015 in het kader van dit onderzoek, zijn initiatieven ondernomen om in Singapore Winsemius’ rapporten, voorstellen en aanbevelingen te bestuderen. Zijn vaak handgeschreven of door hem met twee vingers getypte A-viertjes die hij bij zijn regelmatige bezoeken aan meerdere instituties van de stad afgeeft, zijn daar voorbeelden van. Maar ook de verslagen van de door Winsemius bijgewoonde besprekingen blijven achter slot en grendel. Zoals premier Lee Kuan Yew stelt dat “[Winsemius] had a pragmatic, hands-on approach. He would submit his report and recommendations to me and the Minister of Finance”.²⁸ Of zoals beschreven staat in de samenvatting van de transcripten van zijn in 1982 aan de *National Archives of Singapore* (NAS) gegeven interview, waarin sprake is van een: “Report of his last visit 17 May - 2 June 1982 [that] was prepared by at least 50 different people, had 22 subjects and [also Winsemius] had added a few”.²⁹

Ook in het Winsemius’ interview in Den Haag in 1982 wordt over zijn rapporten en rapportjes gesproken, vaak met naam, toenaam en data, zoals het twee pagina’s tellende rapport *Vicious Circle of Low Wages*, gedateerd 17 mei 1979.³⁰ Instituties als Singapore’s *Economic Development Board*, de EDB, de *Housing and Development Board*, de HDB en de ministeries

²⁵ Trouw, 19-05-2012, “Ik zal niet slaan, dat is niet hard genoeg”; <https://www.trouw.nl/home/pieter-winsemius-ik-zal-niet-slaan-dat-is-niet-hard-genoege-~aaed7c84/>.

²⁶ Gesprek met Ankie Averink-Winsemius, 26-10-2013; Gesprek auteur met kleinzoon van Albert Winsemius, Erik Aeyelts Averink, Naarden 18-02-2013.

²⁷ *National Archives of Singapore, Oral History Centre*, Dr. Albert Winsemius, band 17.

²⁸ *The Straits Times*, 06-12-1996.

²⁹ *National Archives of Singapore, Oral History Centre*, Dr. Albert Winsemius, Summary Transcript.

³⁰ Ibidem, band 13.

van Economische Zaken en Financiën geven de door Winsemius aangedragen schriftelijke suggesties en bemerkingen echter niet af, ze zijn ‘niet openbaar’. Verzoeken daartoe worden genegeerd, negatief beantwoord en één keer met enthousiasme begroet, maar in het laatste geval is het bij mooie woorden gebleven. Het bestaan van deze stukken hoeft niet betwijfeld te worden: dochter Ankie, na haar vaders verscheiden, heeft op verzoek van de regering van Singapore nog een reis ondernomen om haar vaders moeilijk leesbare handschrift ter plaatse te helpen ontcijferen.

Het frequente lobbyen tot openbaarmaking, ook van de kant van de Nederlandse ambassade in Singapore, heeft uiteindelijk tot de formulering geleid dat ‘de zaak Winsemius’ in de archieven van een aantal instellingen niet op orde is. Zelfs nu, na zestig jaar, zijn op de vrijgegeven bandopnames van de NAS na, bronnen als zijn eigen geschreven initiatieven en de honderden genotuleerde rapportages van zijn in Singapore gevoerde gesprekken, niet beschikbaar. Met als consequentie dat, ondanks dat de economische ontwikkeling van Singapore in kilometers archief is ondergebracht, volledige waarheidsvinding rondom Winsemius een gecompliceerde zaak is.

~

Omdat Winsemius’ persoonlijke inzet niet aan de openbaarheid wordt vrijgegeven is vervolgens de economische transformatie van Singapore voor velen een kwestie van gissen. Er ontstaan vraagtekens wie er uiteindelijk verantwoordelijk is voor ‘het-idee-tot’ en voor ‘de-uitvoering-van’ de baanbrekende ontwikkelingen in dit voor Singapore zo bijzondere tijdperk. Buiten de NAS treedt geen enkele instelling over Winsemius’ persoonlijke inzet noch invloed tussen de jaren 1960 en 1983 inhoudelijk naar buiten. Instellingen waaraan Winsemius 23 jaar van zijn medewerking heeft verleend, verwijzen voor vragen over de ‘Winsemius-archieven’ slechts naar Singapore’s nationale archief. De NAS bevestigt op zijn beurt dat er een zekere huiver bestaat om Winsemius’ berichtgevingen te verzamelen, te classificeren en openbaar te maken. Zijn schriftelijke suggesties, de rapportages van besprekingen op diverse locaties en zijn aanwijzingen voor te nemen maatregelen, blijven vanwege ‘hun sensitieve lading’ onbereikbaar en voor publicatie behoed.

De oorzakelijkheid van de diverse momenten van Singapore’s welvaartsexplosie wordt daardoor vaak generaliserend aan Lee Kuan Yew toegeschreven, zoals bijvoorbeeld door de geïnterviewde Daniel Loh, die ten stelligste beweert dat:

Lee Kuan Yew had the foresight ... he envisioned industrial parks in Jurong and pushed for MNCs [multinational companies] to invest in Singapore ... He went around, like a salesman, to various countries to get them to invest. I think without him, we could almost be sure that

Singapore wouldn't be the way it is today. Before that it didn't look like we could survive economically.³¹

Terwijl Singapore's industriepark *Jurong* in beginsel het idee is van Goh Keng Swee en de “*push for MNCs*” en de “*salesman*” in bovengenoemd citaat meer op Winsemius slaat dan op Lee Kuan Yew. De eerste golf van investeringen in Singapore komen vooral uit Japan en Hong Kong en, pas na 1965 als Winsemius al vijf jaar in Singapore betrokken is, wordt de golf van Amerikaanse investeringen in Singapore duidelijk. Lee Kuan Yew, die in oorsprong niets op heeft met ‘de Amerikanen’, bezoekt de Verenigde Staten in 1967 voor de eerste keer, zich volledig verlatend op Winsemius die hem ondertussen “*practical lessons on how European and American companies operated*” heeft gegeven.³²

Als waarlijk Winsemius' initiatief geldt wel het tripartite overleg tussen werknemers, werkgevers en de overheid, Singapore's *National Wages Council* (NWC), dat een schaduw is van het Nederlandse overlegorgaan van de Sociaal-Economische Raad (SER). De oprichting van deze NWC in 1972 is een 100% Winsemius-novum, ondanks dat Lee Kuan Yew en andere dignitarissen in Singapore ook hiervoor frequent de *credits* proberen op te strijken.³³

Dit origine-probleem komt ook vice versa voor als de naam van Winsemius klinkt terwijl het project of de aan hem toegeschreven instelling al jaren voor zijn aankomst gestart en/of opgericht is. Zoals de uitspraak van de Indiase schrijver-diplomaat Saxena, dat “*the [Winsemius] report also recommended the establishment of an Economic Development Board (EDB) to implement the 10-year industrialisation programme*”.³⁴ In feite is Singapore's EDB al in 1958 door het ontwikkelingsteam van het *Colombo Plan* aanbevolen en in 1959, ruim een jaar voor de komst van Winsemius, door aankomend minister van Financiën Goh Keng Swee aangeprezen, toen heeft Goh al de eerste piketpaaltjes uitgezet. Winsemius heeft wel, vanaf 1961 in tweede instantie, de EDB naar eigen model vorm gegeven, uitgebouwd en begeleid.³⁵

Met andere woorden: ook in Singapore zelf is er onduidelijkheid of het inderdaad wel Winsemius geweest is die de benodigde reddingsboeien heeft toegeworpen. Of is het toch een functionaris uit de eigen politiek? Sommige bronnen en mensen zeggen het ene, sommige het andere, misschien weten ze het niet? Misschien stemmen ze hun antwoorden af op het publiek

³¹ Kevin Blackburn, ‘Oral History as a Product of Malleable and Shifting Memories in Singapore’ in: Loh Kah Seng en Liew Kai Khium (red.), *The Makers & Keepers of Singapore History* (Singapore 2010) 205-221, aldaar 210.

³² *TODAY*, special edition *The Straits Times*, Remembering Lee Kuan Yew, Monday 23 March 2015; *The Straits Times*, 24-03-2015.

³³ *Ibidem*, 24-03-2015.

³⁴ N.C. Saxena, *Virtuous Cycles: The Singapore Public Service and National Development*, United Nations Development Programme (2011) 26.

³⁵ *United Nations Archives*, A Proposed Industrialization Programme for the State of Singapore, xi.

en het debat in het kader van deze zaak? Deze onduidelijkheden zijn in belangrijke mate ontstaan doordat Singapore in westerse zin niet zo vrijgevig is met tekst, uitleg en bewijsvoering.

In dit opzicht is er misschien enige verandering gaande, als bijvoorbeeld het door de regering van Singapore gecontroleerde plaatselijke Engelstalige dagblad *The Straits Times* over deze duale kwestie een vrij gewaagde uitspraak doet:

Dr Goh's so-called economic foresight and daring vision have been oversold and repeated so often that people take it to be true without qualification. In truth, if you look at the way Singapore embarked on ship building, ship repair and oil refinery, all these were specifically recommended in Winsemius' report. No one doubts Dr Goh's economic prowess. But the real architect was Winsemius.³⁶

Maar niet alleen Goh Keng Swee, zelfs Lee Kuan Yew wordt terzijde geschoven als in dezelfde krant 'de man in de straat' anoniem zijn hart lucht:

Once again, his [Lee Kuan Yew's] so-called contributions after independence weren't his. His government was merely following Winsemius' plans dutifully. You can compare what Winsemius recommended and what we actually embarked on or set up. The one-to-one correspondence is so close, we can't be doing anything outstanding other than following Winsemius' plans. Winsemius was thus the brains behind our phenomenal success. Hail Winsemius, not LKY. It is not about begrudging. The fact is, he never was our founding father.³⁷

Waarom spreekt men in 21ste eeuw, in de krant en op *social media* in Singapore over de *Economic Advisor* Winsemius in terminologie van de *Real Founding Father*, de ware bouwer van Singapore? ³⁸ Zoals op 6 augustus 2006 in Singapore's *Sunday Mail* een artikel verschijnt over "*Albert Winsemius, 'founding father' of Singapore*", gebaseerd op een artikel van economisch redacteur van *Het Parool* Kees Tamboer:

National day is round the corner. It is the time of the year that we are being bombarded by the media on how the founding members of the ruling party delivered Singapore from the 3rd world to the 1st. This national narrative is rather misleading as the article below shows. It was a foreign talent, Dr Albert Winsemius, who chartered our economic development and steered us to economic success.³⁹

Zoals ook de alternatieve website *TREmeritus – The Voice of Singaporeans for Singapore* geen onduidelijkheid laat bestaan over haar zienswijze over het onderwerp Winsemius in een artikel uit 2012 "*why-pap-old-guards-are-not-our-founding-fathers*".⁴⁰

³⁶ *The Straits Times*, 17-02-2012.

³⁷ Ibidem.

³⁸ *SGforums*, 11-12 April 2007, discussion, 'Singapore's real father is Dr Albert Winsemius and not Lee'; <https://sgforums.com/>, laatst geraadpleegd 06-02-2014.

³⁹ *The Sunday Mail*, 06-08-2006, gebaseerd op *IIAS Newsletter* 9, 1996.

⁴⁰ *TREmeritus, The Voice of Singaporeans for Singapore*, <http://www.tremeritus.com/2012/02/17/why-pap-old-guards-are-not-our-founding-fathers/>, geraadpleegd 06-02-2014.

Tot vrij recent is het voor buitenlandse onderzoekers onmogelijk om in het archief van de *National University of Singapore* (NUS) of in de *National Archives of Singapore* (NAS), Winsemius' eerste en belangrijke UNDP-rapportages uit 1961 te bestuderen, laat staan te kopiëren. Met andere woorden: de daad en de waarde van Winsemius' inspanningen en bijdragen zouden beter geverifieerd kunnen worden als er openhartiger kennis mag worden genomen van Winsemius' geschiedenis in het ambtelijke Singapore van na oktober 1960. Volgens NUS-student sociologie Tham Dek Won zijn tot nu toe slechts twee auteurs, de Britse historici John Drysdale en Dennis Bloodworth erin geslaagd "*as writers commissioned to write the post-war histories of Singapore*" om "*privileged access to official documents held by the Singapore government*" te krijgen, die er in beperkte mate in geslaagd zijn bepaalde archiefdeuren te openen.⁴¹

In Singapore bestaat bovendien een *Centre of Excellence for National Security* (CENS), een veiligheidsdienst en adviescommissie, die verantwoordelijk is om ingangen van ministeriële en andere institutionele archieven en bibliotheken te bewaken. Zowel in 2015 als in 2017 is ook de CENS niet welwillend om inzake Winsemius' activiteiten enige openheid van zaken te geven. Albert Lau, professor aan de NUS, schrijft al in 2005 over het moeilijk of geen toegang krijgen en het niet ter beschikking stellen van historische en politieke data over de naoorlogse periode.⁴²

A major drawback for the historian writing about contemporary events in Singapore has always been the unavailability of primary sources, particularly of confidential categories of indigenous records, which remained largely classified apparently because of their "sensitive" nature.⁴³

In 2010 wordt dit beleid door Singapore's Loh Kah Seng, wetenschapper en publicist, samenvattend beschreven:

Because there is, in Singapore, no 30-year rule for declassifying the official archives as in Britain and Australia, or the equivalent of the Freedom of Information Act in the United States which allows the citizen to demand access to official records, researchers seeking access to classified material here are mandated to approach the depositing agency. The National Heritage Board Act states that 'Any person may, for the purpose of reference or research, inspect any public archives or recordings made available to the public *subject to any conditions or*

⁴¹ Tham Dek Won, *Race and Class in the Anti-Colonial Movements of Post-war Singapore 1954-1956*. Thesis submitted for the degree of Master of Social Sciences (Sociology) Department of Sociology, National University of Singapore (Singapore 2009) 37; John Drysdale, *Singapore's Struggle for Success* (Singapore 1984); Dennis Bloodworth, *The Tiger and the Trojan Horse* (Singapore 1986).

⁴² Albert Lau, 'Nation-Building and the Singapore Story: Some Issues in the Study of Contemporary Singapore History' in: Wang Gungwu (red.), *Nation-building: Five Southeast Asian Histories* (Singapore 2005) 221-250, aldaar 240-243.

⁴³ Ibidem, 240.

restrictions imposed by the office, officer or person from whom the public archives or recordings were required.’⁴⁴

Dit houdt in dat de beslissing tot declassificatie van documenten van ministeries en andere nationale instellingen voorbehouden is aan de discretie van individuele ministeries en welk individu binnen de organisatie dan ook, waardoor uiteindelijk niemand zich laat verleiden al of niet gevoelige informatie aan wie dan ook te verstrekken.

Soms is er achter geheim gehouden informatie te komen door ‘zijpaden’ te raadplegen: een activist, een controversiële publicist, een onderzoeker of een eenzame politicus die in een één-op-één-gesprek wel boven de algemeen gesanctioneerde geschiedschrijving durft uit te stijgen. Loh Kah Seng is in 2012 terecht de mening toegedaan dat: *“the way towards ‘a more complete picture’ of this past – through the front gates at least – is apparently still barred”*.⁴⁵ Hij omschrijft deze mentaliteit met:

In Singapore, historical research takes place in a context where the makers, gatekeepers and safe keepers possess a controlling influence on what histories, and whose histories, are written. A deep ambivalence exists in the relationship between the forward-looking, rationally managed nation-state and its pasts, and researchers frequently have to mediate between the past and the present.⁴⁶

Het is aldus niet verwonderlijk dat door al deze onbekendheid met de feitelijke toedracht de huidige geschiedschrijving van Singapore en terminologie rondom de periode en persoon Winsemius door publicisten, wetenschappers en overheidspersoneel vaak eenduidig, beperkt en conform een code van algemene zinsneden wordt verwoord. Daardoor blijft de ware toedracht van door Winsemius’ uitgedragen inzichten onduidelijk en veel belangrijke aspecten van zijn geschiedenis in Singapore komen niet aan de orde. Zoals gezegd: de gemiddelde auteur heeft de neiging voor de economische ommezwaai in Singapore in de meeste gevallen exclusief richting de PAP-regering en Lee Kuan Yew te wijzen.

Maar wat is er eigenlijk mis als wetenschappelijk vastgesteld wordt dat bijvoorbeeld veel beslissingen inzake defensie na augustus 1965 door Winsemius geïnstigeerd en beïnvloed zijn? Dat het beknotten van de macht van de vakbonden door Winsemius geadviseerd is. Dat het niet Winsemius is die Shell-Singapore verleid heeft tot het versneld opstarten van een eerste raffinaderij maar dat, zoals duidelijk wordt in paragraaf 25, de vestiging van het Japanse

⁴⁴ Loh Kah Seng, ‘Encounters at the Gates’ in: Loh Kah Seng en Liew Kai Khium (red.), *The Makers & Keepers of Singapore History* (Singapore 2010) 3-28, aldaar 9, 16.

⁴⁵ Loh Kah Seng, *The Making of History: Gatekeepers, Researchers and Singapore Stories*. Tekst van een in 2012 gegeven lezing aan de Nanyang Technological University, Chinese Studies Department; <http://uwa.academia.edu/KahSengLoh>, geraadpleegd 16-05-2018.

⁴⁶ Ibidem.

Maruzen-Toyo de katalysator is voor Shells investeringstraject.⁴⁷ Dat het niet Goh Keng Swee noch Hon Sui Sen zijn maar Winsemius en de Nederlander Van Oenen van de *Bank of America*, die in 1968 de aanzet hebben gegeven tot Singapore's *Asian Dollar Market*.⁴⁸ Dat Winsemius' adviezen van meet af aan gelardeerd zijn met verstrekkende politieke adviezen. Of moet dit soort van geheimpolitiek nog als standaardpraktijk in Singapore beschouwd blijven, waar allerlei onschuldige zaken systematisch als 'gevoelig' worden beschouwd? Is Winsemius door de autoriteiten van Singapore bewust tot doelwit van speciale censuur verklaard en is zijn onderzoeker het voorwerp van speciale verdenking?

Onderzoeksvragen:

Het niet toegankelijkheid zijn van veel Nederlandse, Europese en bronnen in Singaporeen levert dit onderzoek een extra moeilijkheidsfactor op. Desondanks, vanuit een mentaliteit die Albert Winsemius niet vreemd is, komt zijn verhaal toch boven tafel, onderzocht en geschreven op basis van acht vragen waarvan de eerste twee luiden: waar ligt de oorsprong van Albert Winsemius' ideeën en: wat zijn de belangrijkste relevante elementen binnen de geschiedenis van Singapore, voorafgaande aan Winsemius' komst?

De eerste drie Delen van dit onderzoek geven antwoorden op deze vragen middels een schets van de twee hoofdrolspelers Winsemius en Singapore. Deel I en II geven een beeld van Winsemius' persoonlijke ontwikkelingen tot 1960, waarbij de oorsprong van zijn mentaliteit, van zijn ideeën en aanbevelingen die hij straks naar Singapore meeneemt, geïdentificeerd worden. Deel III geeft een beknopte samenvatting van de geschiedenis van Singapore, eveneens tot 1960. Drie Delen waarin van een opmerkelijke en op sommige momenten van een vergelijkbare ontwikkeling van beide hoofdrolspelers gesproken kan worden. Beide hebben bij geboorte en stichting géén gouden lepel in de mond gekregen, de inwoners van Singapore zowel als Winsemius zijn ondernemend en schuwen het avontuur niet, beide ontdoen zich van hun achterliggende historie en ontwikkelen zich vervolgens materieel op het buitenissige af.

Belangrijke informatie komt uit het Nationaal Archief in Den Haag, waar de vondst van een verloren gewaande collectie documenten helpt bij het onderzoek naar de periode van Winsemius' oorlogsjaren. Uit dit archief komen ook ministeriële geschriften tevoorschijn, die Winsemius' werkzame periode na de Tweede Wereldoorlog meer helderheid geven. Om het

⁴⁷ Simon S. C. Tay, (red.), *A Mandarin and the Making of Public Policy: Reflections by Ngiam Tong Dow* (Singapore 2006) 66.

⁴⁸ Barry Desker en Chong Guan Kwa (red.), *Goh Keng Swee: A Public Career remembered* (Singapore 2012) 61, 64, 72; W.G. Huff, *The Economic Growth of Singapore: Trade and Development in the Twentieth Century* (Cambridge 1994) 443; Lee Kuan Yew, *From Third World to First*, 89.

relaas rondom Winsemius en het imperium Hispano-Suiza te onthullen, zijn vooral Duitse informatiebronnen nuttig geweest. Niet alleen wetenschappelijke bronnen en secundaire literatuur, niet alleen archiefstukken van het betreffende Duitse parlementaire onderzoek, maar om de manipulaties van Hispano-Suiza te ontdekken en te volgen zijn publicaties op het internet, Oost-Duitse dagbladverslagen en ook de zogenaamde schandaalpers geraadpleegd. Naast deze Duitse verslagen zijn dagbladen en tijdschriften uit de Verenigde Staten, Nederland, Duitsland, Groot-Brittannië, Israël en Singapore geconsulteerd, in veel gevallen om ‘de toon des tijds’ correct te kunnen verwoorden.

Als Winsemius in 1960 op vijftigjarige leeftijd de arena van Singapore binnenstapt om daar zijn kennis in praktijk te brengen, komen vragen aan de orde als: hoe verkrijgt Winsemius zijn invloed aldaar en wie zijn ontvankelijk voor zijn ideeën? Waarom wordt juist hij tot de belangrijke functie van economisch adviseur van dat land benoemd, voor een periode van bijna 25 jaar? Om daarna de vraag te beantwoorden: hoe politiek zijn Winsemius’ adviezen aan de autoriteiten van Singapore?

Want Winsemius pretendeert geen politicus te zijn, hij zegt geen aanleg te hebben om op politieke manier zijn doelen te bereiken, in feite heeft hij een hekel aan politiek optreden. Binnen de Nederlandse ambtenarij van de jaren veertig van de vorige eeuw bewijst zijn handelwijze vaak het tegendeel van een politicus, hij is dan verstorend in omgevingen waar politieke afwegingen eigenlijk de onderliggende partij moeten zijn. Winsemius’ aanwijzingen in het Singapore van 1960 zijn op vrijwel dezelfde manier verpakt als twintig jaar daarvoor in Nederland. Singapore staat echter in een wat andere politieke orde. Aangestuurd door Amerikaanse invloeden en gesteund door lokale politici is daar wel een grotere ontvankelijkheid voor Winsemius’ ideeën; daar kan hij wel belangrijke politieke problematiek op zijn manier aankaarten en realiseren.

Om laatstgenoemde drie onderzoeksvragen te beantwoorden, om de daadwerkelijke Winsemius-initiatieven in Singapore tussen 1960 en 1984 terug te vinden, volgen Delen IV, V en VI, die zijn advisering binnen de stormachtige ontwikkeling van Singapore beschrijven. Daarvoor is veel en bruikbaar materiaal in de archieven van de Verenigde Naties gevonden en zonder omwegen auteur ter hand gesteld. Ook zijn bandopnames gebruikt, interviews met Winsemius uit de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw; vooral het gesproken interview van de NAS, Singapore’s nationale archief, afgenomen in Den Haag in 1982, is uitgebreid en informatief.

Misschien onbewust heeft het *National Archives of Singapore* een soort ‘gat in de heg’ gecreëerd, waardoor niet gepubliceerde Winsemius activiteiten via een omweg toch boven tafel

komen. De NAS heeft namelijk voor veel politieke ontmoetingen van Singapore met Groot-Brittannië en Australië met de archiefdiensten van deze landen afspraken gemaakt en documentatie in eigen beheer mogen opslaan. Belangrijke Winsemius zaken uit de jaren zestig en zeventig komen nu via deze Brits/Australische achterdeur toch in de openbaarheid. In dit onderzoek worden de resultaten van dit speurwerk onder het hoofd van de *National Archives of Singapore* vermeld met als toevoeging *PREM, Britain, Prime Minister's Office* voor de Britse gedeclasseerde documenten, of met de koppeling *The Australian (High) Commission* voor documenten uit de Australische ambassade in Singapore.

~

Het onderzoeksproces naar Winsemius en Singapore gaat een onverwachte wending krijgen als Calvijn en Confucius opgevoerd worden, een invalshoek die een antwoord zoekt op de onderzoeksvraag in hoeverre ogenschijnlijke tegenstellingen tussen de culturele achtergronden van de calvinistisch opgevoede Winsemius en de confuciaanse morele en politieke filosofie van Lee Kuan Yew en vele andere Chinese leiders hebben bijgedragen aan het succes van Singapore. Wordt het een congruentie of een contrast als deze twee protagonisten samen gaan werken binnen een industriële opgang van Singapore in de twintigste eeuw?

In Deel IV wordt ook naar de karakters van beide laatstgenoemde persoonlijkheden gekeken om daarna wederom bij een belangrijke vraag aan te komen: is Nederland inderdaad een gidsland voor Singapore geweest? De antwoorden op deze vraag leiden tot verbazing en herkenning als de parallellen tussen deze twee landen daarop doorslaggevende en positieve antwoorden geven. Dit leidt tot de afrondende vraag: hoe heeft Winsemius' vergaarde kennis aan de opbouw van Singapore bijgedragen en in hoeverre is de rol van Winsemius maatgevend geweest voor het 'wonder' Singapore? De antwoorden hierop worden vanaf Deel V gegeven, waarna Deel VI de laatste fase van Winsemius in Singapore beschrijft. Over zaken die wel of niet behaald zijn, over de politieke kant van Winsemius, waardoor zijn maatgevende invloed nog duidelijker en begrijpelijker wordt. Met een filosofische vraag als afsluiting: is Winsemius ook verantwoordelijk voor de huidige geestesgesteldheid van Singapore, voor de tevredenheid van zijn bewoners?